

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Možnosti figurálního zobrazení v podmínkách
galerijní pedagogiky. Možnosti a limity
principu tělovosti ve výtvarném, hudebním či
dramatickém projevu

Helena Doleželová

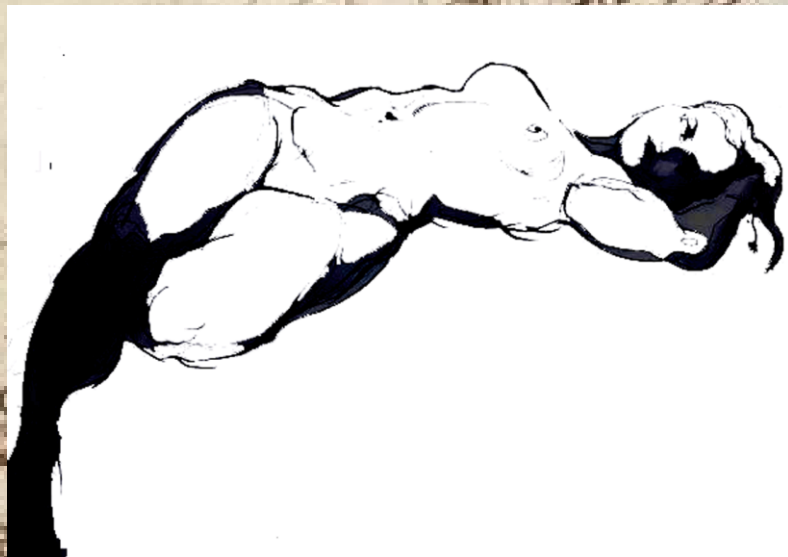
327499, VIZ+GAL

Metodika galerijní pedagogiky GP3MP_MGP

Vyučující Mgr. Alice Stuchlíková

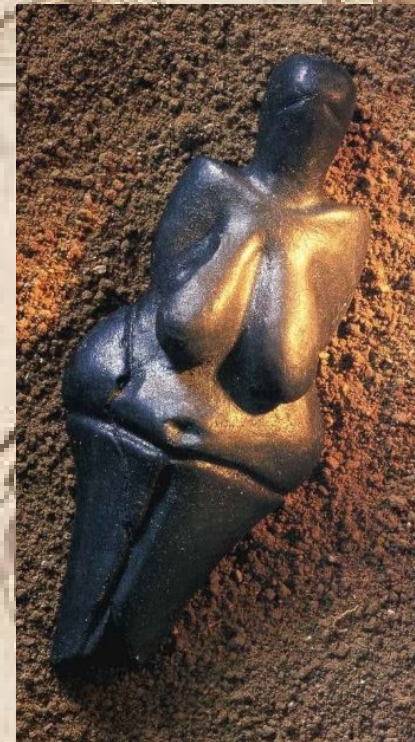
Jaro 2012

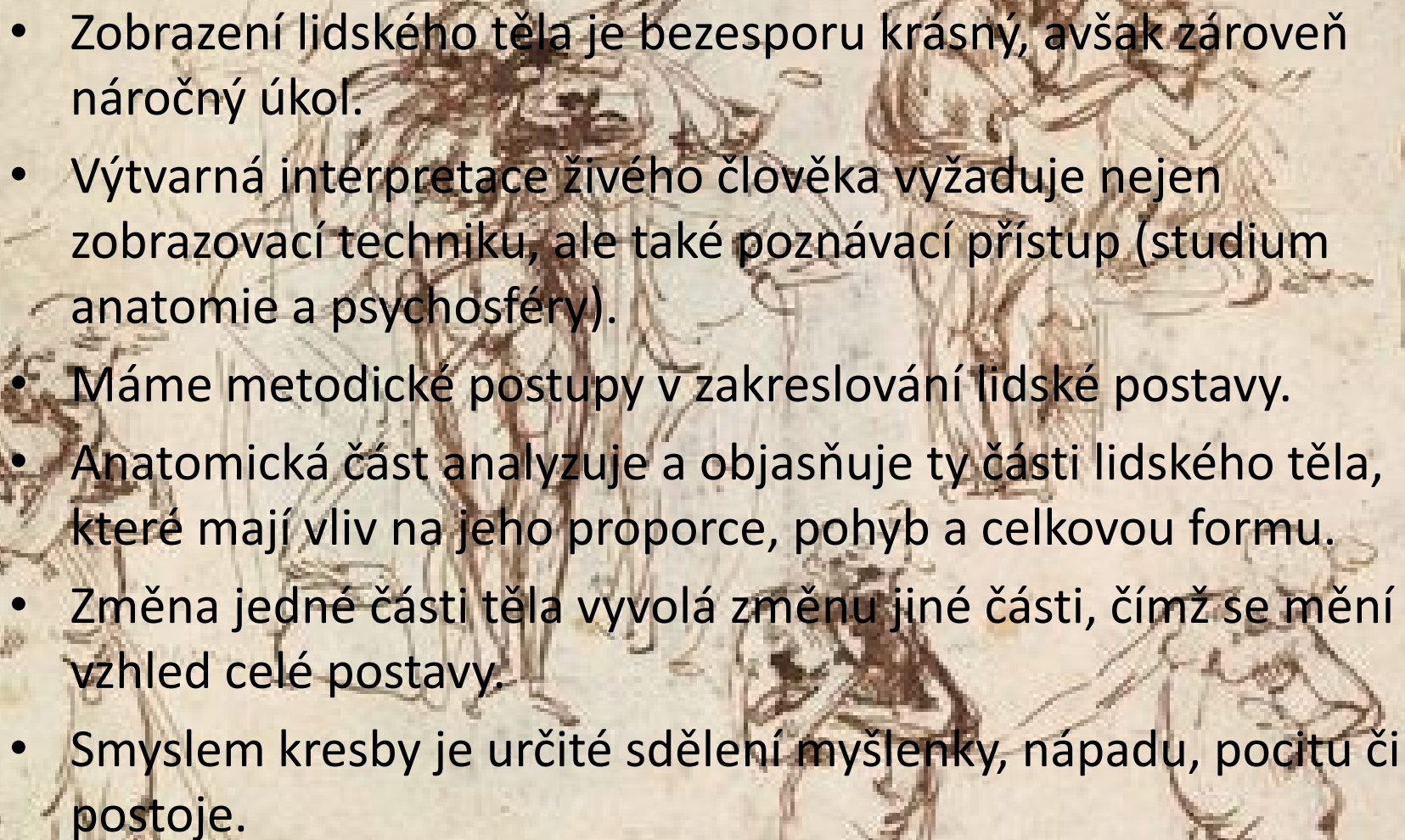
Ukázky figurálního zobrazení

Možnosti figurálního zobrazení

- Snahu o zobrazování prvních lidských figur bychom našli již v pravěku.
- Figuru můžeme zaznamenávat v nejrůznějších pozicích, polohách a kompozicích (vestoje, vsedě, vleže atd.)
- Rovněž technik pro zobrazování figury máme nespočet (kresba, malba, grafika, sochařství atd.)
- Styly zobrazování figury mohou být reálné, propracované, a nebo naopak v konturách, strohé obrysy, karikaturní, naivistické..
- Figurální zobrazení se odvíjelo i od uměleckých stylů (renesance, baroko, secese, moderna atd.)

-
- Zobrazení lidského těla je bezesporu krásný, avšak zároveň náročný úkol.
 - Výtvarná interpretace živého člověka vyžaduje nejen zobrazovací techniku, ale také poznávací přístup (studium anatomie a psychosféry).
 - Máme metodické postupy v zakreslování lidské postavy.
 - Anatomická část analyzuje a objasňuje ty části lidského těla, které mají vliv na jeho proporce, pohyb a celkovou formu.
 - Změna jedné části těla vyvolá změnu jiné části, čímž se mění vzhled celé postavy.
 - Smyslem kresby je určité sdělení myšlenky, nápadu, pocitu či postoje.

- K výuce figurální kresby se v průběhu dějin přistupovalo různě. Například ve středověku strávil učedník u mistra 3-7 let, aby vykonával pomocné práce. Volný čas věnoval kopírování a kreslení v mistrově dílně.
- Nejprve se seznamoval s viditelným světem prostřednictvím kresby jednoduchých předmětů. Později kreslil ruce, postavy i tváře.

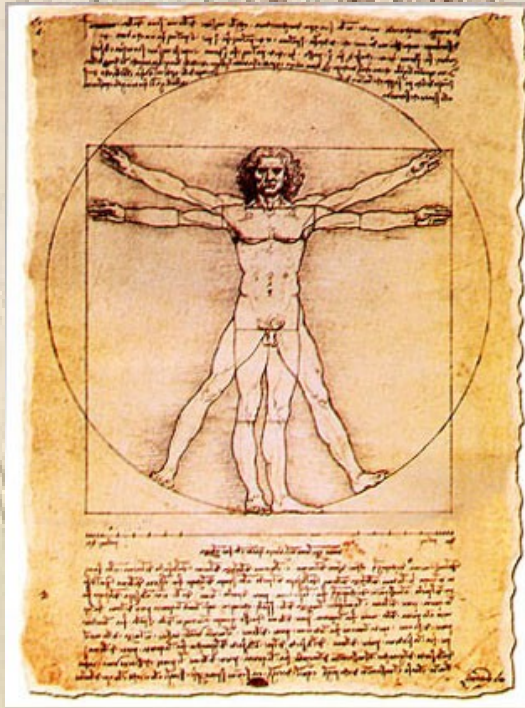
Albrecht Dürer (1484), Vlastní podobizna ve 13 letech, stříbrné pisátko

- Pevný řád výuce malířů a sochařů se snažil dát ve Florencii kolem roku 1490 Lorenzo il Magnifico zřízením medicéjské akademie, kde se scházeli přední umělci (například mladý Michelangelo) a filozofové.
- A v Miláně Leonardo da Vinci, který své poznatky shromáždil v anatomických listech (roku 1510).

List z Leonardových Anatomických sešitů

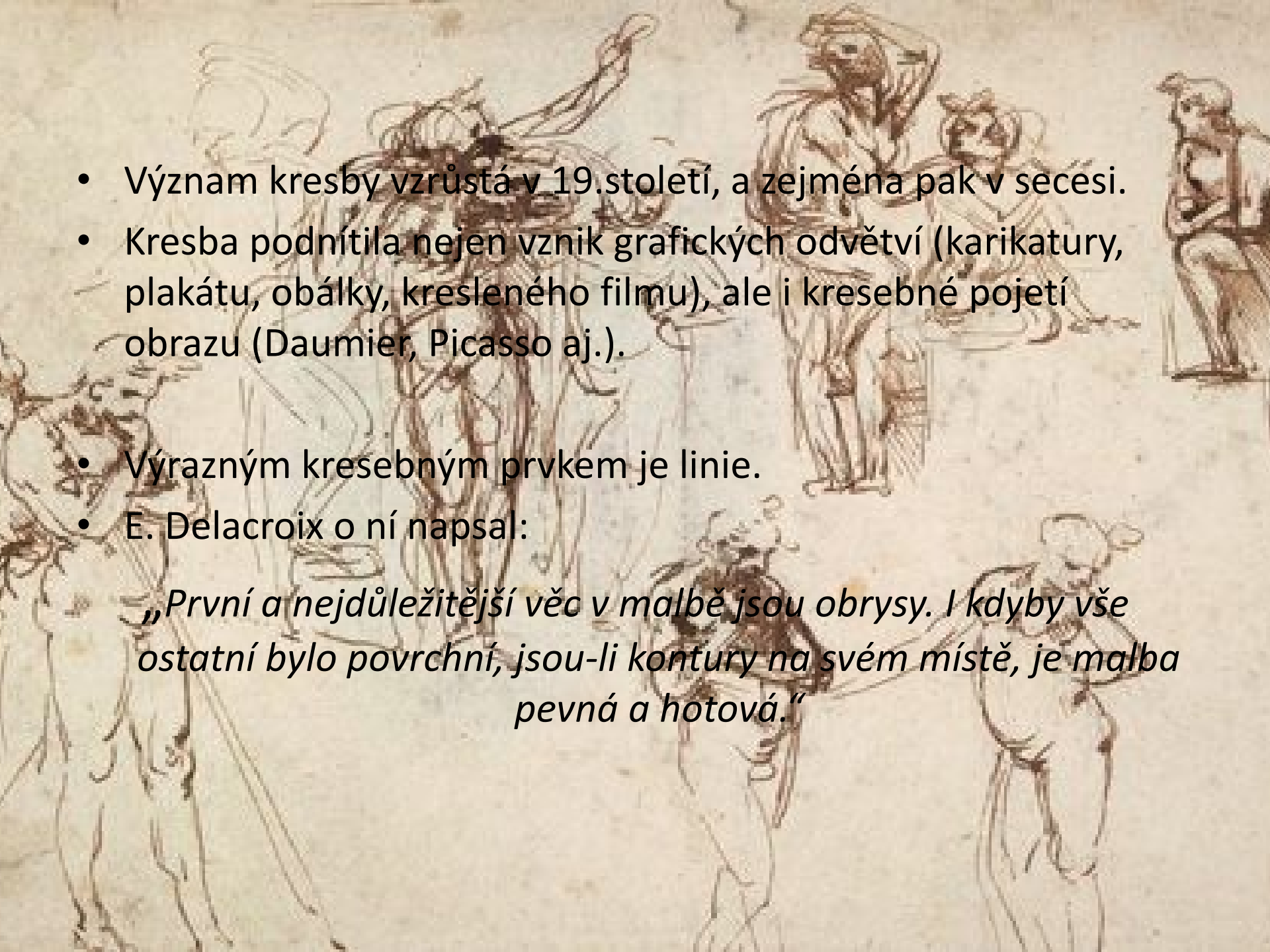
- Členové obou akademií studovali antické originály a pořádali učené disputace o umění. Zde již byla snaha studiem nahého těla proniknout k mechanickým psychofyziologickým zákonitostem.
- Tak vznikla plastická anatomie. Vyvinula se z anatomie lékařské, aby umělcům pomohla pravdivě znázornit živého člověka.

Leonardo da Vinci

A. Dürer, Adam a Eva, 1504

-
- Význam kresby vzrůstá v 19.století, a zejména pak v secesi.
 - Kresba podnítila nejen vznik grafických odvětví (karikatury, plakátu, obálky, kresleného filmu), ale i kresebné pojetí obrazu (Daumier, Picasso aj.).

- Výrazným kresebným prvkem je linie.
- E. Delacroix o ní napsal:

„První a nejdůležitější věc v malbě jsou obrysy. I kdyby vše ostatní bylo povrchní, jsou-li kontury na svém místě, je malba pevná a hotová.“

- Metoda výuky se od prvních akademií v jádru – až na technické výjimky – příliš nezměnila.
- Základem jsou techniky anatomie, proporce, perspektiva a kompozice.
- Z toho vyplývá, že vyškolit se na dobrého kreslíře bude dnes stejně obtížné jako před pěti sty lety.

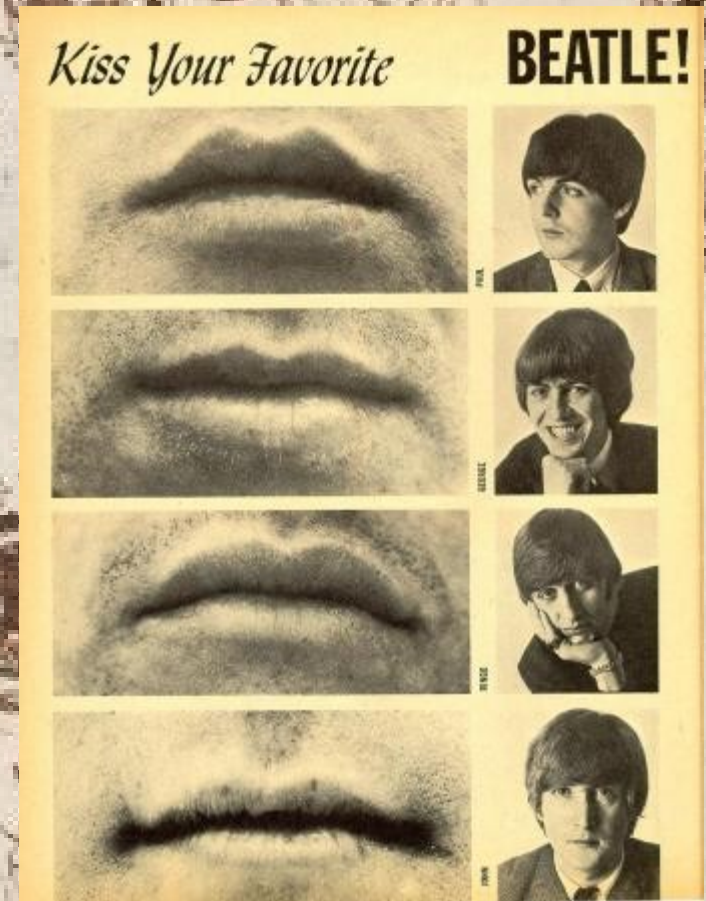
Tělový design

Vedle grafického designu zaměřeného na vizuální komunikaci, prezentovanou především v plošné podobě, a vedle produktového designu zaměřeného na funkční předměty se Tělový design zabývá tvarováním v universálnějším smyslu. Jeho zájmem je designovat lidské životní prostředí v jeho tělesné, sociální a politické rovině.

Termín tělový design

- Vedle grafického designu zaměřeného na vizuální komunikaci, prezentovanou především v plošné podobě, a vedle produktového designu zaměřeného na funkční předměty se Tělový design zabývá tvarováním v universálnějším smyslu.
- Jeho zájmem je designovat lidské životní prostředí v jeho tělesné, sociální a politické rovině.
- Tělový design zahrnuje širokou oblast intermediálního užitého umění.
- Užitnost umění chápeme jako jeho schopnost být užito k dalšímu účelu, za hranice institucionalizovaného umění.

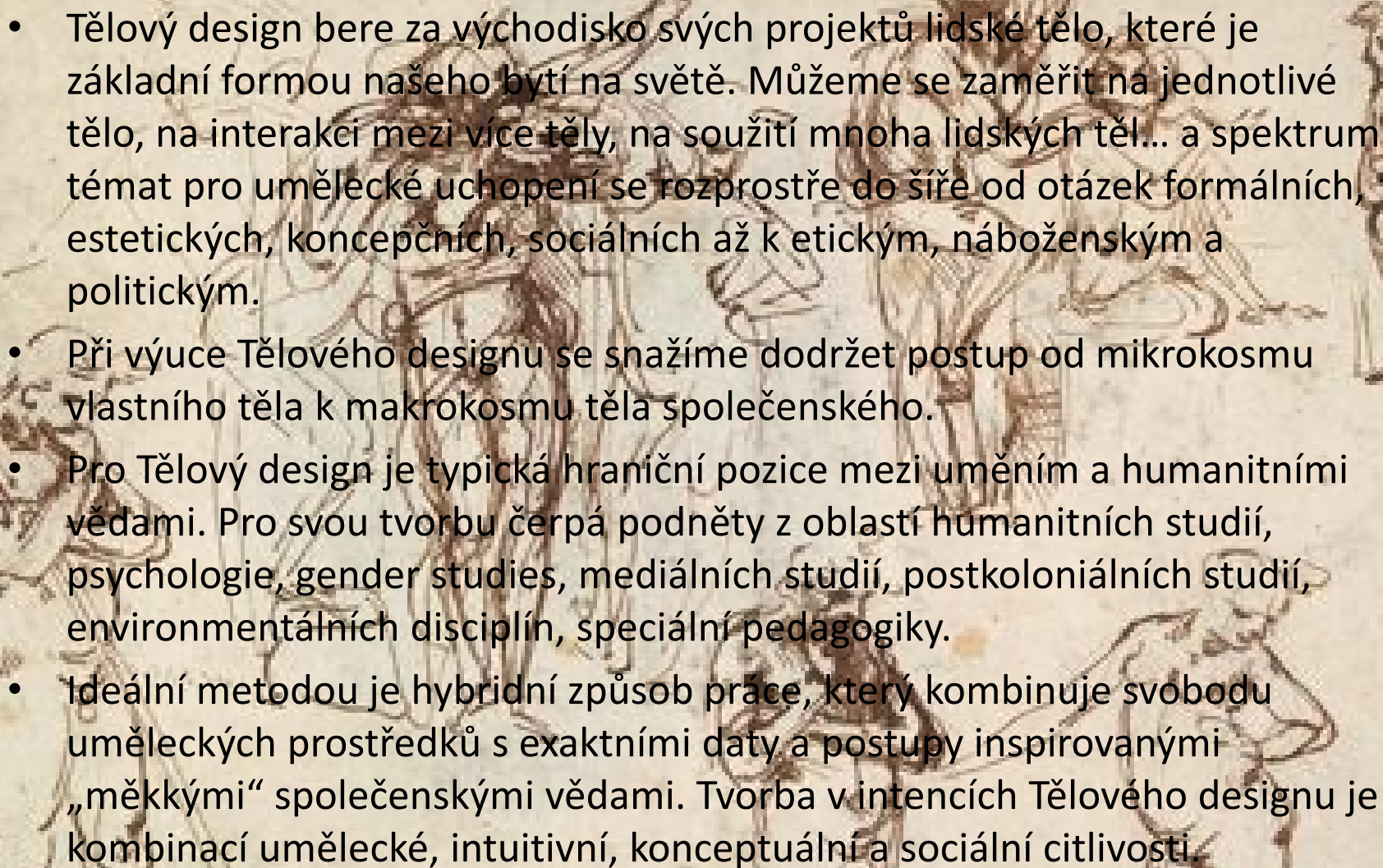

Umění ve veřejném prostoru a umělecké projekty se sociální tematikou

- Nejpřirozenější oblastí působení je pro Tělový design umění ve veřejném prostoru a umělecké projekty se sociální tematikou. Tělový design se řadí do stejné kategorie uměleckých aktivit jako sociální umění, komunitní umění, public art, social sculpture, guerillový urbanismus, sociální aktivismus.

-
- Tělový design bere za východisko svých projektů lidské tělo, které je základní formou našeho bytí na světě. Můžeme se zaměřit na jednotlivé tělo, na interakci mezi více těly, na soužití mnoha lidských těl... a spektrum témat pro umělecké uchopení se rozprostře do šíře od otázek formálních, estetických, koncepčních, sociálních až k etickým, náboženským a politickým.
 - Při výuce Tělového designu se snažíme dodržet postup od mikrokosmu vlastního těla k makrokosmu těla společenského.
 - Pro Tělový design je typická hraniční pozice mezi uměním a humanitními vědami. Pro svou tvorbu čerpá podněty z oblastí humanitních studií, psychologie, gender studies, mediálních studií, postkoloniálních studií, environmentálních disciplín, speciální pedagogiky.
 - Ideální metodou je hybridní způsob práce, který kombinuje svobodu uměleckých prostředků s exaktními daty a postupy inspirovanými „měkkými“ společenskými vědami. Tvorba v intencích Tělového designu je kombinací umělecké, intuitivní, konceptuální a sociální citlivosti.

Tělový designér

- Roli tělového designéra a tělové designérky ve společnosti chápeme jako roli naslouchajícího, analytika, navigátora, tvůrce, spolupracovníka a aktivisty.

Možnosti a limity principu tělovosti ve výtvarném, hudebním či dramatickém projevu

- Určitě lze velmi dobře zapojit do galerijní pedagogiky výtvarné směry jako je hudba, tanec, divadlo a etuda před obrazem.
- Prostřednictvím výchov (výtvarná výchova, hudební výchova, dramatická výchova, ..) lze zapojit diváka v galeriích či žáky ve škole do umění. Najednou se stanou součástí umění. Uměleckých celků, kde své tělo zapojí do umění těmito výše zmíněnými smysly.
- Někteří mohou tančit v uměleckých skvostech „na plátně“ promítajících se dataprojektorem.
- Jiní svým hlasem nebo zpěvem vstoupí do uměleckého díla.
- Fantazie se meze nekladou.
- Možností je nespočet.

Kontakt beze slov, prostřednictvím pohybů, doteků,
otisků prachem ušpiněných rukou.

Jazykem těla

- Řada výtvarných teoretiků či filozofů si povšimla, že tvůrčí akt se materializuje prostřednictvím těla.
- Merleau-Ponty například říká:
„Malíř mění svět v malbu tím, že propůjčuje své tělo světu“
- Avšak teprve s nástupem akčního umění se tělo stává přímo nositelem výrazu, výtvarným „materiálem“.
- Tělo se stává reprezentací obsahového sdělení.

Vzájemné propojení pomocí dřevěných tyčí. Přechod ze statické energie do pohybu.

Tělesná motorika

- Uvolněná tělesná motorika umožňující volné, rozumem nekontrolované, nevědomé rytmické pohyby ruky, je například základním předpokladem tzv. automatické kresby či malířského drippingu.

Kresba obouruč.

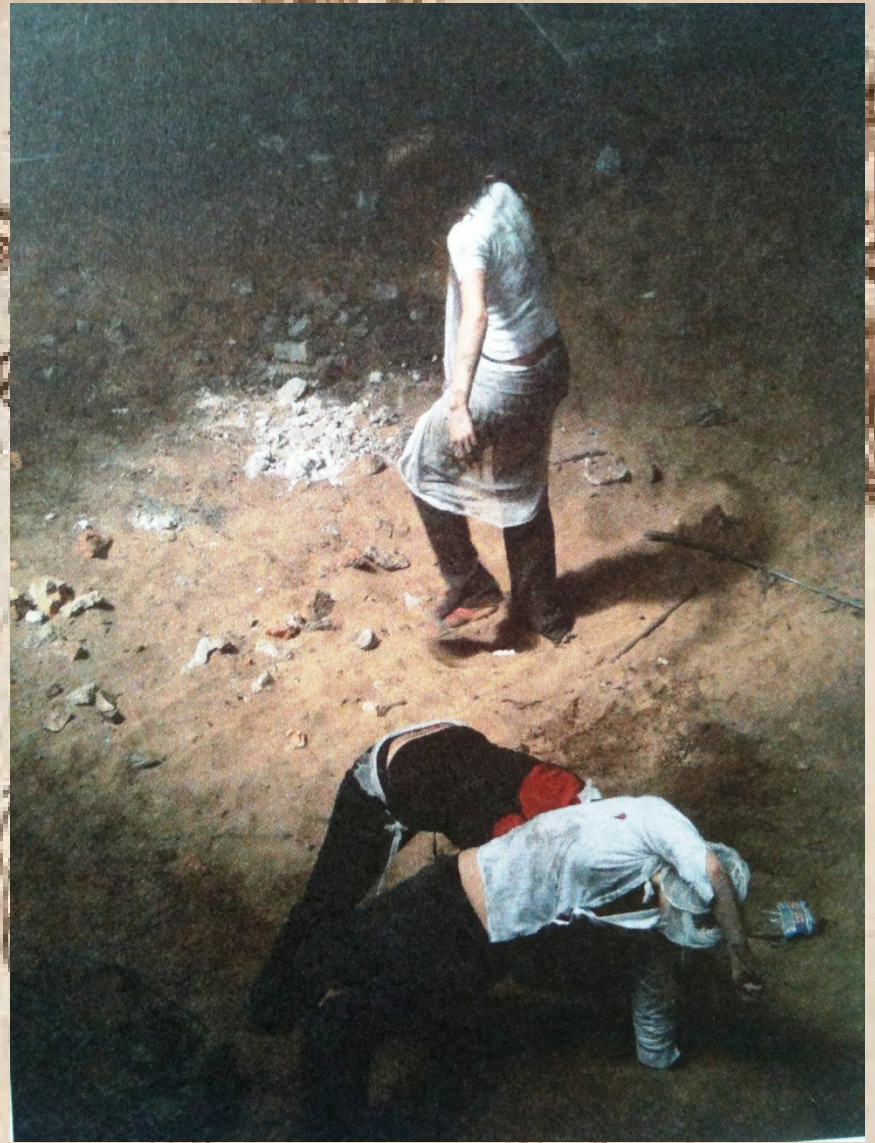
Expresní dialog členek skupiny „Krmení“.

Pohyb, zmrazený pohyb, fixace polohy

- Zkusme pohybem vyjádřit abstraktní pocit (radost, smutek, štěstí, zamilovanost, hněv).
- Akci si můžeme představit v myslí. Jeden předčítá projekt performance, ostatní si jej v představě se zavřenýma očima „realizují“. V následné diskusi analyzují celý proces.
- Rozvíjíme abstraktní děj pomocí akce a reakce.
- Dialogické jednání beze slov, pohybem v prostoru a čase.

Klára Ovčáčková,
oblečená do pánského
večerního obleku, tančí
tango v olomoucké
nádražní hale.

Vytváření „živých soch“ zastaveným pohybem.

Poetický dialog na téma Láska.

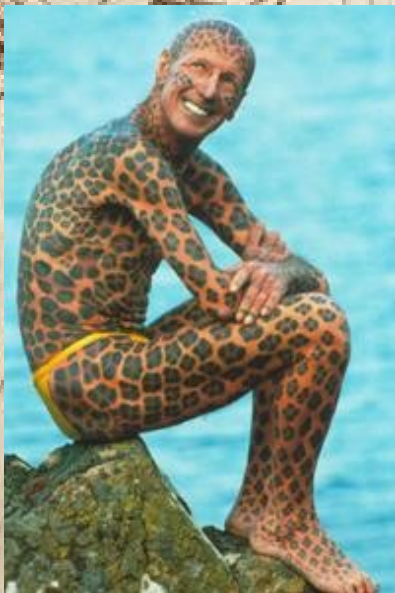
„Stávání se sklem“ – zaplnění prázdných okenních rámu vlastním tělem.

Piercing, tetování, zdobení těla

- Do tělového designu lze zahrnout i zdobení těla tetováním, piercingem, náušnicemi a všemi ozdobnými předměty.
- Tyto techniky na těle se dělají různými prostředky a metodami již od pradávna. Pro každého má jiný význam. V některých kmenech na naší Planetě se tato tradice dochovala dodnes.
- Piercingy propíchnutá a potetovaná těla primitivních národů, se měly těmito rituály otužovat a také se měl lépe stimulovat jejich imunitní systém. Dokonce i dnes vychází studie, které tyto poznatky potvrzují.
- Piercing byl vždy oblíbený kmeny a komunitami. Ty si jej spojovaly s různými rituály a to i náboženskými.
- Piercingy měly různé tvary, jako třeba kolíčky, tyčinky, kroužky a byly vyrobeny z rozmanitých materiálů – z kovu, kostí a dřeva. Lidé se piercingy zkrášlovali odjakživa a používali k tomu různé materiály z různých živočichů, či i samotné drahokamy.

- Piercing se ještě v dobách dávno minulých stal symbolem bohatství a přepychu a to zejména za Římské říše. Také to znamenalo vaše společenské postavení. Zatímco dnes je to běžný okrasný úkon, tehdy to byla výsada nejvyšších.
- Když přišlo křesťanství, piercing začínal být zatracován. Poté se vrátil až v 17. století a měl být symbolem mužství.
- Dodnes se kmeny v Africe zdobí tzv. tunely, které mají mnohem větší rozměry, než ty, které se dnes staly oblíbenými. Zatímco pro kmeny v Africe to má rituální až náboženský význam, pro mnoho lidí dnešního světa je to výstřelek a možnost, jak být zajímavý, či tím vyjádřit své přesvědčení.

LITERATURA:

- STANĚK, Milan. LINC, Rudolf. *Techniky figurální kresby*. Vydalo IDEA SERVIS, 2002. 213 s. ISBN 80-85970-40-6
- HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění. 1. vyd. Brno: CERM, 1998. 142 s. ISBN 80-7204-084-7*
- FIŠŠER, Zbyněk, HLAVÁK, Havlík, HORÁČEK, Radek. *Slovem akcí obrazem*. Vydala Masarykova univerzita, 2012. 208 s. ISBN 978-80-210-5389-2

INTERNET:

- <http://www.google.cz/imghp?hl=cs&tab=wj>
- <http://atd.ffa.vutbr.cz/index.php>
- <http://www.horoskopnamiru.cz/piercing-i-dil-bohata-historie-moderniho-zdobeni-tela>